

Джерела

1. Масол Л. Діагностика і оцінювання художньо-освітніх результатів учнів старшої школи / Л. Масол // Мистецтво та освіта, наук.-метод. журнал. — 2006. — №3. — С.9–13
2. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.04 / О.М. Олексюк. — К., 1997. — 50 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник / О.П. Рудницька. — Тернопіль: навч. книга — Богдан, 2005. — 360 с.
4. Світайло С.В. Формування фахової компетентності майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С.В. Світайло. - К., 2012. - 20с.

УДК 373.3:37.091.3]:78

Рахманова О.К.,

*аспірант кафедри теорії та методики музичного мистецтва
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,
викладач Університетського коледжу*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ДРАМАТИЗАЦІЇ НА ІНТЕГРОВАНИХ УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Стаття присвячена темі актуалізації інтегрованих уроків музичного мистецтва в теорії і художній практиці педагогічної освіти. Доведено, що впровадження інноваційних технологій у систему освіти стане вагомим внеском у розвиток інформаційного суспільства і сприятиме інтеграції України в світову спільноту. Визначено основні функції та особливості застосування методу драматизації на інтегрованих уроках музичного мистецтва.

Ключові слова: *драматизація, інтеграція, інтегрований урок музичного мистецтва.*

Статья посвящена теме актуализации интегрированных уроков музыкального искусства в теории и художественной практике педагогического образования. Доказано, что внедрение инновационных технологий в систему образования станет весомым вкладом в развитие информационного общества и будет способствовать интеграции Украины в ми-

ровое сообщество. Определены основные функции и особенности применения метода драматизации на интегрированных уроках музыкального искусства.

Ключевые слова: *драматизация, интеграция, интегрированный урок музыкального искусства.*

The article is dedicated to update on integrated lessons in music theory and artistic practice of teacher education. It is proved that introduction of innovative technologies in the education system will significantly contribute to the development of the information society and promote the integration of Ukraine into the world community. It is determined the basic functions and features of the method of dramatization at the integrated music lessons.

Key words: *dramatization, integration, integrated music lesson.*

Постановка проблеми. В Україні інтеграційні процеси є основними принципами реформування освіти поряд з принципами гуманізації та демократизації. В системі інноваційної освіти розробляється і впроваджується велика кількість навчальних технологій, що базуються на інтегративних підходах. Проте питання, що таке інтегрований урок, залишається суперечливим, проблема впровадження інтегрованих занять в початковій школі мало досліджена, принцип інтеграції недостатньо відображений у чинних підручниках, учителі, не маючи чіткої системи методичних рекомендацій, вимушені розв'язувати вказані проблеми на емпіричному рівні.

Враховуючи те, що учень не може довго сприймати одноманітну інформацію, поєднання на уроці двох-трьох навчальних предметів забезпечує активізацію пізнавальної діяльності дітей, стимулює інтерес до навчання, показує взаємозв'язок навчальних дисциплін, зв'язок з життям. Змістовні та цілеспрямовані інтегровані уроки вносять у звичайну структуру шкільної освіти новизну, оригінальність, сприяють формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяють систематизувати знання, створюють сприятливі умови для реалізації особистісно орієнтованого, розвивального навчання молодших школярів.

Інтеграційні процеси, як один із пріоритетних напрямків збагачення змісту освіти та інтенсифікації процесу навчання, спрямовані на цілісний художньо-естетичний розвиток особистості, формування у свідомості учнів інтегрального поліхудожнього і полікультурного образу світу, пов'язані з використанням інтегративного підходу до викладан-

ня дисциплін художньо-естетичного циклу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета статі — визначити основні особливості використання методу драматизації на інтегрованих уроках музичного мистецтва.

Основними завданнями для досягнення мети є:

- проаналізувати стан досліджуваної проблеми в теорії та методиці музичної освіти;
- розкрити сутність поняття «драматизація» та виділити його основні функції;
- охарактеризувати основні особливості використання методу драматизації на інтегрованих уроках музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття «інтеграція» було уведено в науку в 1857 році англійським ученим Г. Спенсером. Слово «інтеграція» в перекладі із латинської мови означає відновлення, поповнення, що розкриває стан внутрішньої цілісної зв'язаності диференційованих частин і функцій системи, як вища форма взаємодії, особливість якої виявляється у взаємопроникненні елементів, переходу в іншу якість. На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної науки це поняття розглядається дослідниками як:

- важлива риса сучасної науки; не тільки нова її організація, а й головне — внутрішній її стан, єдина умова адекватно відобразити новий предмет дослідження, відбиваючи при цьому всі його сторони одночасно в їхньому зв'язку [1, 35];
- об'єднання елементів, що супроводжується ускладненням і зміцненням зв'язків між ними [1, 47];
- взаємозв'язок наук і наукових знань, їхня взаємодія завдяки використанню спільних ідей, засобів, прийомів дослідження навколишньої дійсності, тобто ущільнення знань у постійно вдосконалених формах пізнання і вираження пізнаного [2, 184].

Ми розглядаємо інтеграцію (*лат. integratio* — відновлення, поповнення, від *integer* — цілий) як поняття, що означає стан або процес ідентифікації, поєднання окремих наук або їх диференційованих частин.

Інтегрований урок музичного мистецтва, як урок поліхудожньої діяльності, має на меті, по-перше, суто музичний розвиток дітей, по-друге, їх загальний світоглядний розвиток, філософічне мислення. Такі науковці як І. Бех, М. Вашуленко, К. Гуз, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, Ю. Мальований, Ю. Самарін та ін. на сучасному етапі дослідження вирішували питання сутності інтеграції в освіті, її види та форми організації в навчальних установах. У кон-

тексті означеної проблеми на особливу увагу заслуговують дослідження, в яких обґрунтовано ідею цілісного (інтегративного) впливу різних видів мистецтва на молодших школярів (Е. Белкіна, Н. Аніщенко, Л. Масол, Л. Ващенко, О. Рудницька, Г. Падалка, Г. Тарасенко та ін.).

У сучасних дослідженнях метод драматизації на інтегрованих уроках музичного мистецтва розглядається як: самостійна технологія для засвоєння тем (В. Караковський), як структурний елемент іншої технології (Н. Коряковцева, Є. Полат), як педагогічно організована гра (Н. Анікеєва, А. Воловик), як засіб і технологія виховання (С. Фейгінов, Н. Щуркова), як технологія позакласної роботи з ІМ (А. Утехіна), як педагогічний засіб формування комунікативної культури майбутніх учителів (З. Побежимова), як форма представлення творчого проекту (Є. Полат).

Виклад основного матеріалу. Організація інтегрованих уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі визначається нами як шлях до творчого відображення життєвих реалій в доступній для учнів художній формі — методі драматизації, що допомагає в становленні та розвитку особистісних якостей кожної дитини, її інтелекту, емоцій, художніх здібностей. У музичному мистецтві драматизація використовується як: засіб досягнення педагогічних цілей та завдань (розвиток художньо-творчих і музичних здібностей, мислення, уяви, креативності); метод творчої взаємодії педагога та учнів; організаційна форма занять [4, 12].

На інтегрованих уроках музичного мистецтва метод драматизації організовується за сюжетом літературного чи сценічного твору, в його процесі все прочитане, побачене чи почуте відтворюється на «обличчях» за допомогою комплексу виражальних засобів музичної та мовної інтонації, міміки, жестів, пози, мізансцени.

Для визначення особливостей застосування методу драматизації в музичному мистецтві виділимо і проаналізуємо його основні функції — культурологічну, виховну, розвиваючу, комунікативну, гносеологічну, компенсаторну, навчальну та терапевтичну [4, 19].

Культурологічна функція — одна з найважливіших: учні не тільки отримують враження від творів художників, поетів, композиторів, але і навчаються сприймати оточуючу дійсність за законами естетики, що, в свою чергу, активізує формування та розвиток їх художніх інтересів, смаків та потреб, допомагає в створенні художньо-ігрових образів. Завдяки знайомству з різноманітними творами мистецтва формуються не тільки естетичні почуття, сприйняття, оцінка, ідеали, але і художня культура школярів.

Виховна функція полягає в тому, що в учнів виробляються ціннісні орієнтації, розвивається власна ініціатива, самостійність, взаємодопомога, клас об'єднується в єдиний колектив. Різна за змістом гра-драматизація сприяє вихованню естетичних смаків та потреб, волевих якостей і світосприйняття, допомагає накопичувати морально-естетичний досвід учня.

В процесі драматизації розвивається швидкість реакції, гнучкість розуму і поведінки, увага, пам'ять, мислення в єдності репродуктивного і продуктивного компонентів, художні здібності, тому можна стверджувати про її *розвиваючу* функцію. Її реалізація здійснюється за допомогою різноманітних ролей, програвання яких сприяє розвитку образно-асоціативного мислення, ігрового бачення, уяви та фантазії.

З розвиваючою тісно пов'язана *комунікативна функція*, що забезпечує формування навичок спілкування. Виступаючи в певній ролі, учні взаємодіють з іншими учасниками, вчать висловлювати власні думки та розвивати діалог.

Гносеологічна функція полягає в пізнанні нових фактів, подій, явищ оточуючого світу за допомогою зорового, слухового і музичного сприйняття, виховання уміння «спостерігати» за розвитком музично-сценічного образу і драматичної дії.

Драматизація компенсує у дітей потреби в емоційному спілкуванні і створює оптимальні умови для розвитку художніх здібностей. Учні можуть проявити себе не тільки в одному виді художньої діяльності, а й в декількох одночасно. Таким чином, даний метод виконує *компенсаторну функцію*.

Драматизація як метод педагогіки сприяє засвоєнню різносторонніх знань з музично-теоретичних дисциплін, театрального та музичного мистецтва, живопису, виробляє виконавські уміння та навички. Оскільки в процесі драматизації театралізуються не тільки персонажі літературних і художньо-сценічних творів, але і елементи музичної мови, які вивчають школярі в процесі уроку, можна виділити *навчальну функцію*.

Терапевтична функція методу драматизації відома давно. В медицині широко застосовується термін «психодрама». Загальне визначення терміну психодрама — це поєднання театру з терапією, яка дозволяє створити умови для природного вираження власного «Я» у вибраній ролі, краще зрозуміти самого себе, зняти конфліктні ситуації в колективі [4, 14].

Необхідно відзначити, що в практичній діяльності педагога нерідко виникають ситуації, що потребують особливого втручання. Вони характеризуються афективними порушеннями у взаємовідносинах як

між собою, так і з конкретним вчителем. Для вирішення цієї проблеми використовується здатність методу драматизації до вирішення дитячих конфліктів на матеріалі художніх творів, в яких є розгорнутий сюжет, наявність конфлікту і яскраві театральні образи (позитивні та негативні герої).

Використання методу драматизації на інтегрованому уроці музичного мистецтва визначається нами як спосіб теоретичного та практичного оволодіння музичним матеріалом, художніми знаннями, вміннями та навичками, що відповідає задачам особистісно орієнтованого музичного навчання.

Традиційний та інтегрований урок музичного мистецтва мають загальні параметри — цілі, задачі, мотиви, способи управління діяльністю учнів, але відрізняється за змістом і технологією проведення. В першому випадку цілі і освітні задачі відкриті, переважають навчальні мотиви, навчання здійснюється через включення в освітню діяльність; в другому вони приховані (або відкриті, але опосередковані художньо-ігровою задачею), переважають ігрові мотиви, прагнення увійти в ігрову ситуацію, навчання відбувається за допомогою включення в поліхудожню та ігрову діяльність.

Традиційно в способі керування навчальною діяльністю учнів переважає освітній вплив; на інтегрованому уроці організовується інноваційна, пізнавальна, ігрова та поліхудожня діяльність, що поєднує непрямий та прямий вплив на учнів.

Сучасні вчені виділяють декілька видів інтегрованих уроків музичного мистецтва:

- урок оволодіння новими знаннями (моно урок, побудований на вивченні одного класичного, художнього, драматичного твору або творчості одного композитора, художника, драматурга, чи урок-бесіда);
- урок формування та засвоєння умінь та навичок (включає театральні ігри та драматизацію);
- урок узагальнення та систематизації знань (урок-конкурс, урок-подорож);
- урок повторення, комплексного застосування знань, умінь та навичок (включає різноманітні види художньої діяльності і самостійну роботу учнів — вокальні, інструментальні, драматичні імпровізації, діалоги, інсценування пісень, казок, ілюстрацій до розповідей);
- комбінований урок, на якому вирішуються одночасно декілька освітніх задач (урок-концерт, урок-образ, урок-спектакль) — заключні уроки чверті, півріччя, року [4, 12].

Використання методу драматизації на інтегрованому уроці музичного мистецтва потребує від педагога не тільки спеціальних музичних здібностей, але й знання елементів акторської техніки і основ режисури, яскраво вираженої емпатії, здатності до внутрішнього, душевного перевтілення. Внаслідок цього педагог-музикант виступає як: актор, режисер, драматург, постановник музичного спектаклю, конкурсів; лектор, оповідач, психотерапевт, ігротехнік.

Інтегрований урок складається з різних видів художньої діяльності, проте представляє собою цілісну систему, засновану на міжпредметних зв'язках. Його найважливішим завданням є виховання особистості учня, формування ціннісних орієнтацій засобами мистецтва. Як цілісна художньо-педагогічна форма, інтегрований урок музичного мистецтва має мати свої специфічні методичні особливості: організацію співпереживання, осягнення морально-естетичної сутності мистецтва, а потім вже отримання знань, умінь та навичок.

Висновки. Отже, включення в інтегрований урок музичного мистецтва методу драматизації дозволяє не тільки ввести дітей в світ мистецтва, а й організувати його за законами театрального дійства. У ході уроку музичного мистецтва один і той же учень може виявитись не тільки активним учасником музично-сценічного дійства, а й глядачем, слухачем, критиком, композитором, режисером, диригентом.

Отже, організація музично-освітнього процесу в умовах драматизації створює оптимальні умови для художньо-творчого розвитку учнів та сприяє їхньому духовному зростанню.

Джерела

1. Галеев Б.М. Содружество чувств и синтез искусств / Б.М. Галеев. — М. : Знание, 1982. — С. 61.
2. Масол Л.М. Методика навчання у початковій школі : посібник для вчителів / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. — Х. : Веста «Ранок», 2006. — С. 256.
3. Найзакинский Е.В. О психологии музыкального восприятия / Е.В. Найзакинский. — М. : Просвещение, 1972. — С. 381.
4. Надолінська Т.В. Ігрові педагогічні технології в професійній діяльності педагога-музиканта / Т.В. Надолінська // Мистецтво та освіта : Науково-методичний журнал. — 2014. — № 1. — С. 8—32.